

Nepārnadži

Sistemātiskais nosaukums	Nosaukums angļu val.	Nosaukums vācu val.	Nosaukums krievu val.	Nosaukums latviešu val.	Apraksts
Eutheria (Huxley, 1880)	cohort Placentalia	Kogorta Höhere Säugetiere, Plazentatiere	когорта плацентарные	kohorta placentāļi	<p>Tā ir viena no zīdītāju klases Mammalia kohortām (agrāk – infraklase), kurā apvienoti visi mūsdienu un izmirušie zīdītāji, kas ir tuvāki savā uzbūvē mūsdienu placentāļiem, nekā somaiņiem.</p> <p>Raksturīgā pazīme – mazuļi piedzimst augstās attīstības pakāpē, ko veicina placenta, caur kuru embrijs un vēlāk auglis saņem visas attīstībai nepieciešamas vielas. No pārējiem dzīvniekiem placentāļi atšķiras ar vairākām pazīmēm. Galvenā atšķirībā - placentāļiem iegurnī izrūkst <i>epipubis</i> kaula, kurš piemīt visiem pārējiem dzīvniekiem, somaiņus ieskaitot.</p> <p>Senākā šīs grupas pārstāve – juramaija <i>Juramaia sinensis</i>, kuras vecums ir 160 miljoni gadu. Atrasta 2011. gadā Ljaņinas provincē Ķīnas dienvidaustrumos.</p> <p>Pēc molekulāro pētījumu datiem placentāļu kogortas dzīvnieki iedalīti 2 grupās – Āfrikas izcelsmes dzīvnieki Afrotheria un ārpus Āfrikas izcelsmes dzīvnieki Exafroplacentalia.</p> <p>Sistemātikā bieži izlaiž šo dalīšanās posmu un ārpus Āfrikas izcelsmes dzīvniekus uzreiz dala vēl 2 grupās – Ziemeļu placentāļi Boreoeutheria un Amerikas placentāļi Xenathra.</p> <p>Šeit ir pilns – jaunākais variants.</p>
Exafroplacentalia, Notolegia	Exafroplacentalia	Exafroplacentalia	неафриканские плацентар-	Ārpusāfrikas placentāļi	<p>Augstāko placentāļu grupa, izdalīta 2001. gadā, pamatojoties uz molekulārajiem pētījumiem, bet tai nav noteikta taksona nosaukuma.</p>

(Waddell et al, 2001)			ные		Šie dzīvnieki ir cēlušies ārpus Āfrikas: Amerikas placentāļu augstākā kārta Xenartha un Ziemeļu placentāļu magnkārtā Boreoeutheria. Pēc ģenētikas datiem Ārpusāfrikas placentāļi parādījās pirms 110 – 105 miljoniem gadu, kad no placentāļu pamatgrupas atdalījās Āfrikas placentāļi Afrotheria.
Boreoeutheria, Boreotheria	magnorder boreotherian	Magnordnung Boreoeutheria	магнотряд бореоэутерии, бореотерии	augstākā kārta (magnkārtā) ziemeļu placentāļi	Zidītāju grupa , kas izveidojās pirms 105 – 95 miljoniem gadu, kad no Ārpusāfrikas dzīvnieku grupas atdalījās Amerikas placentāļu virskārta Xenartha. Šāds nosaukums ir tādēļ, ka pirmie fosilie atradumi tika atklāti ziemeļu puslodē, to vecums ir apmēram 110 miljoni gadu. Pēdējā kopējā seno dzīvnieku grupa pirms kārtējās sazarošanās dzīvoja ziemeļu puslodē pirms 93 – 94 miljoniem gadu. Vēlāk izveidojās 3 virskārtas – Laurāzijas placentāļi Laurasiatheria, Dienvidamerikas nagaiņi Meridiungulata un pirmprimātu placentāļi Euarchontoglires , kas bija kopējā grauzējveidīgo un euarhontu virskārta. Jauns taksons, izveidots pēc jaunākiem DNS analīžu datiem – augstākā kārta jeb magnkārtā, tomēr biežāk taksona apzīmējumu nelieto. Ziemeļu placentāļu grupai ir kopēja anatomiska īpatnība – lielākajai daļai sugu tēviņiem ir izcelti ārējie krūšu dziedzeri.
Laurasiatheria (Waddell et al. 1999)	superorder Laurasiatheria	Überordnung Laurasiatheria	надотряд лавразиотерии	virskārta Laurāzijas placentāļi	Ziemeļu placentāļu senākie pārstāvji attīstījās senajā ziemeļu superkontinentā Laurāzijā. Pirms 100 – 105 miljoniem gadu izveidojusies jaunā grupa nosaukta

					<p>par Laurāzijas placentāļiem. Šis nosaukums saglabājies arī pamatgrupai pēc pirmprimātu placentāļu atdalīšanās pirms 85 – 95 miljoniem gadu.</p> <p>Laurāzijas placentāļiem ir līdzīgas gēnu sekvences, kaut līdz šim nav atrastas kopīgas un no citiem dzīvniekiem atšķirīgas anatomiskas īpašības. Sugu piederību šai grupai var noteikt, tikai veicot DNS analīzes.</p> <p>Virskārta apvieno 11 kārtas: tie ir kukaiņēdāji – ežveidīgie un ciršļveidīgie, sikspārņi, zvīņneši, nepārnadži, pārnadži, vaļi, plēsēji un 3 izmirušās kārtas.</p>
Ungulata	grandorder ungulates	Grandordnung Huftiere	грандотряд копытные	grandkārtā nagaiņi	<p>Laurāzijas placentāļu virskārtas pārstāvji.</p> <p>Dažādās sistemātikās šai grupai ir atšķirīgs taksona nosaukums, bieži – virskārta, bet ar kontinentāla šķirojuma ieviešanu tā ir virskārtai pakļauta grupa.</p> <p>Pie nagaiņiem pieder visi dzīvnieki, kam ir lieli plakani (neasi) nagi – pārnadži, nepārnadži, snuķanie, sirēnas un damani, kā arī vairākas izmirušas grupas, pārsvarā – Dienvidamerikas senās faunas pārstāvji.</p>
Perissodactyla (Owen, 1848)	order odd-toed ungulates	Ordnung Unpaarhufer	отряд непарно- копытные	kārta nepārnadži	<p>Nagaiņu grandkārtas pārstāvji. Šiem dzīvniekiem katrai pēdai ir labi attīstīts viens vidējais pirksts. Zālēdāji ar samērā vienkāršu gremošanas sistēmu.</p> <p>Nepārnadžu kārtas senākie pārstāvji dzīvoja tagadējā Āzijas teritorijā, bet pirms 55 miljoniem gadu sāka izplatīties arī citos kontinentos.</p> <p>Nepārnadžu kārtas dzīvnieki ir ļoti dažādi pēc izskata. Kārtā ir 2 apakškārtas – degunragaiņi <i>Ceratomorpha</i> un zirgi</p>

					<p><i>Hippomorpha</i>, kas izveidojās vairāk nekā pirms 50 miljoniem gadu.</p> <p>Dažās sistemātikās izdala nevis apakškārtas, bet virsdzimtas, vai pat abas. Kopējais dzimtu skaits – 17, no tiem tikai 3 izdzīvojušas līdz mūsdienām.</p> <p>Pēdējo gadu ģenētiskie pētījumi pierādījuši, ka dažādas nagaiņu grupas ir izcēlušās neatkarīgi, dažas līdzīgas pazīmes ir pielāgošanās līdzīgiem vides apstākļiem. Nepārnadži vairāk radniecīgi nevis pārnadžiem, bet plēsējiem <i>Carnivora</i> un pangolīniem <i>Pholidota</i>.</p>
<p>Ceratomorpha (Wood, 1937)</p>	<p>suborder ceroses</p>	<p>Unterordnung Hörner</p>	<p>подотряд носорожьи</p>	<p>apakškārta degunragaiņi</p>	<p>Nepārnadžu kārtas pārstāvji.</p> <p>Cēlušies no senās Amerikas skrējējdegunradžu <i>Hyachyidae</i> grupas. Pirmatnējā grupā daļa dzīvnieku bija bez raga uz deguna. Degunragaiņi un tapīri bija pārstāvēti ar 10 – 12 dzimtām.</p> <p>Līdz mūsdienām saglabājušās tikai 2 dzimtas – degunradži un tapīri, kuras bieži izdalītas arī kā virsdzimtas.</p> <p>Degunradžu senči parādījās agrajā eocēnā gandrīz pirms 34 miljoniem gadu. Senākie kauli atrasti Ziemeļamerikā. Šis dzīvnieks bijis līdzīgāks tapīram vai nelielam zirgam nekā degunradzim. No Amerikas izplatījās Eirāzijā.</p> <p>Eocēna beigās no kopējās senās dzimtas izveidojās trīs dzimtas: hirakodontīdi <i>Hyracodontidae</i>, aminodontīdi <i>Amyodontidae</i> un degunradži <i>Rhinocerotidae</i>.</p>
<p>Rhinocerotidae (Gray, 1820)</p>	<p>family rhinoceros, rhino</p>	<p>Familie Nashörner, die</p>	<p>семейство носороги</p>	<p>dzimta degunradži</p>	<p>Apakškārtas <i>Ceratomorpha</i> pārstāvji.</p> <p>Degunradžu dzimta izveidojās Eirāzijā eocēna beigās, sadaloties senai kopējai grupai</p>

					<p>trijās dzimtās. Daži dzimtas pārstāvji migrēja uz Ameriku, kur izmira pliocēna otrajā pusē.</p> <p>Dzimtā ir 2 apakšdzimtas: elasmotēriji – izmiruši degunradžiem radniecīgi dzīvnieki, un degunradži. Tie iedalīti 61 ģintī, no tām 57 ir izmirušas.</p> <p>Senākie dzimtas pārstāvji bija tikai suņa lielumā, bet vēlāk izveidojās daudz atšķirīgu grupu. Dažām sugām ķermeņa svars varēja sasniegt 15 tonnas. Tieši mazākie izmira visātrāk.</p>
Elasmotheriinae (Doll o, 1885)	subfamily elasmotheros	Unterfamilie Elasmotheriinae	подсемейство эласмотерии	apakšdzimta milzu degunradži, elasmotēriji	<p>Degunradžu dzimtas pārstāvji, dažreiz izdalīti atsevišķā elasmotēriju dzimtā degunradžu virsdzimtā.</p> <p>Senākie pārstāvji apvienoti ciltī (tribā) <i>Diceratheriini</i> (vecums 34 – 26 miljoni gadu), jaunākie – elasmotēriju ciltī (tribā) <i>Elasmotheriini</i>.</p> <p>Nosaukums saistīts ar zobu emaljas krokainību: grieķu valodā <i>elamos</i> — plāksne un <i>therion</i> — zvērs.</p> <p>Visiem elasmotērijiem, tāpat kā vilnainiem degunradžiem, izveidojās pilnā deguna starpsieniņa.</p> <p>Parādījās pliocēnā, vairums pārstāvju izmira pirms 115 000 gadiem, bet daži eksistēja līdz vēlajām pleistocēnam.</p>
Elasmotherium (Fischer, 1808)	genus elasmotheros	Gattung Elasmotherium	род эласмотерии	ģints milzu degunradži, elasmotēriji	<p>Izmirušo degunradžu dzimtas elasmotēriju apakšdzimtas pārstāvji.</p> <p>Senākie ģints pārstāvji datēti ar 2,6 miljoniem gadu, bet daži nodzīvojuši līdz vēlajām pleistocēnam un izmiruši pirms 50 000 gadiem.</p> <p>Lieli dzīvnieki (līdz 6 m garumā, 2,5 m augstumā un ķermeņa masa – līdz 6 tonnām).</p>

					<p>Joprojām nav skaidrs, bija šiem dzīvniekiem kaut kādi ragi vai ne.</p> <p>Senākās sugas, piem., <i>E. peii</i>, bija zināmās Ķīnā un Austrumsibīrijā, bet pārsvarā šie dzīvnieki dzīvojuši Pievolgas stepēs līdz Melnajai jūrai un Kazahstānas stepēs. Vēlāk izplatījās līdz Rietumeiropai. Ģints uzskatāma par Eirāzijas endēmiķi.</p> <p>Zināmas 3 – 4 sugas, bet pastāv viedoklis, ka sugas Kaukāza elasmotērijs <i>E. caucasicum</i> un Sibīrijas elasmotērijs <i>E. sibiricum</i> apvienojamas vienā.</p>
<p><i>Elasmotherium sibiricum</i> (Fischer, 1809), <i>E. fischeri</i> (Desmarest, 1820)</p>	<p>Siberian elasmothere, giant unicorn, giant elasmothere</p>	<p>gigantisches Elasmotherium, gigantisches Einhorn, das</p>	<p>сибирский эламотерий</p>	<p>Sibīrijas elasmotērijs, milzu vienradzis</p>	<p>Izmirušo elasmotēriju ģints pārstāvis, tipiska suga, kas eksistēja vēl vēlajā pleistocēnā (un vēlajā paleolītā).</p> <p>Ļoti liela, gandrīz mamuta izmēra dzīvnieks ar ķermeņa garumu līdz 5,2 m un augstumu skaustā virs 2 m, ķermeņa masa varēja sasniegt 4 – 5 tonnas.</p> <p>Pieres kaulā ir kupolveida izaugums. Daži zinātnieki uzskata, ka tā ir milzīgā, līdz 2 m garā, raga pamatne, tomēr kauls šajā vietā ir ļoti plāns. Parasti zem ragiem kaula struktūra ir daudz blīvāka. Tāpēc joprojām nav skaidrs, bijis šiem dzīvniekiem rags vai nē. Ja bija, tad nevis uz deguna, bet uz pieres.</p> <p>Šī ir vienīgā suga, kura varēja nodzīvot pat līdz vēlajam paleolītam mamutu faunas sastāvā, tātad to varēja sastapt arī cilvēki, galvenokārt – Austrumeiropā, bet ir liecības arī no Rietumeiropas.</p> <p>Šo dzīvnieku attēli saglabājušies vēlā paleolīta alu zīmējumos Urālos un Spānijā. Tajos dzīvnieks attēlots ar milzīgu ragu. Iespējams, tieši šis</p>

					<p>dzīvnieks varēja būt zināms kā „vienradzis” un „Krievijas nezvērs”.</p> <p>Oficiāli izmiršanas dati – 10 000 gadi. Tomēr mūsdienās mednieki joprojām stāsta, ka šis dzīvnieks laiku pa laikam ir redzams Dienvidsibīrijas mežos.</p>
Rhinocerotinae	subfamily rhinoceros, rhino	Unterfamilie Nashörner, die	подсемейство носороги	apakšdzimta degunradži	<p>Degunradžu dzimtas degunradžu apakšdzimtā izdala apakšgrupas – 5 ciltis, starp kurām 2 jau ļoti sen ir pilnīgi izmirušas ciltis <i>Aceratheriini</i> un <i>Teleoceratini</i>, un 3 ciltis, kuru daži pārstāvji eksistē joprojām.</p> <p>Mūsdienu degunradži cēlušies Āzijā miocēna sākumā. Pirms 15 miljoniem gadu Āzijas degunradži izveidoja 2 ciltis – <i>Rhinocerotini</i> (degunradži) un <i>Dicerorhinini</i> (divragu degunradži). Atsevišķa cilts ir Āfrikas degunradži <i>Dicerotini</i>. Kopā varēja būt vismaz 26 dažādas degunradžu ģintis.</p> <p>Mūsdienās saglabājušas tikai 5 sugas, kas dzīvo Āfrikā (2) un Āzijā (3), arī Eiropā pirms 10 000 gadiem vēl dzīvoja divas degunradžu sugas,</p> <p>Ģenētiskie pētījumi liecina, ka Āzijas, Sumatras un Āfrikas degunradži pārstāv atsevišķas filoģenētiskās līnijas.</p>
Rhinoceros (L., 1758)	genus rhinoceros, Asian rhinoceros	Gattung Nashörner, asiatische Nashörner, die	род индийские носороги, азиатские носороги	ģints vienraga degunradži, Āzijas degunradži	<p>Degunradžu dzimtas degunradžu apakšdzimtas pārstāvji.</p> <p>Āzijas degunradžu ģints sastāvā ir 2 mūsdienu sugas, kuras atdalījās no kopēja senča pirms 10 miljoniem gadu. Pārstāv līniju, kas Āzijā parādījās pirms 3 – 1,6 miljoniem gadu.</p> <p>Visi mūsdienu Āzijas degunradžu ģints pārstāvji ir lieli dzīvnieki, vieni no lielākajiem zīdītājiem. Ķermeņa masa var sasniegt 1 tonnu vai vairāk. Tiem ir bieza āda</p>

					(1,5 – 5 cm) un relatīvi mazas smadzenes (400 – 600 g). Uz deguna kaula – rags, kas ir veidots no keratīna tāpat kā mati un nagi.
<i>Rhinoceros sondaicus</i> (Desmarest, 1822)	Javan rhinoceros	Java-Nashorn, das	яванский носорог	Javas degunradzis	<p>Degunradžu Āzijas grupas pārstāvji, tik tuvi Indijas degunradžiem, ka viņiem mēdz būt pat pēcnācēji. No kopēja ar Indijas degunradzi senča atdalījies pirms 10 miljoniem gadu.</p> <p>Šai sugai, tāpat kā Indijas degunradžim, ir tikai 1 rags (20 cm) uz deguna kaula.</p> <p>Liels dzīvnieks – ķermeņa garums var sasniegt 3 m, augstums skaustā – 1,7 m.</p> <p>Kādreiz šie dzīvnieki bija sastopami visā Dienvidaustrumu Āzijā, Dienvidaustrumu Indijā un pat Ķīnas dienvidos.</p> <p>Tagad – ļoti reta suga, kas mīt Javas salā vienā no nacionālajiem parkiem.</p>
<i>Rhinoceros unicornis</i> (L., 1758)	Indian rhinoceros	Panzernashorn, das indische Nashorn, das	индийский носорог	Indijas degunradzis	<p>Degunradžu Āzijas grupas pārstāvji, tik tuvi Javas degunradžiem, ka viņiem mēdz būt pat pēcnācēji.</p> <p>No kopēja ar Indijas degunradzi senča atdalījies pirms 10 miljoniem gadu.</p> <p>Pēc ķermeņa izmēriem – lielākais no visiem Āzijas degunradžu pārstāvjiem: ķermeņa garums – virs 4 m, augstums skaustā – virs 2 m, ķermeņa masa – līdz 2 tonnām.</p> <p>Šai sugai, tāpat kā Javas degunradžiem, ir tikai 1 rags (20 cm) uz deguna kaula.</p> <p>Raksturīga pazīme – ādas krokas veido iespaidu, ka dzīvniekam mugurā ir bruņas. Tāpēc šai sugai ir vēl viens nosaukums – bruņu degunradzis.</p> <p>Senajos laikos Indijas degunradzis dzīvojis ļoti plašā teritorijā – visā Dienvidu un</p>

					<p>Dienvidaustrumu Āzijā, ziemeļos – līdz Hindukušai, rietumos – līdz Irānai. Tagad – tikai Austrumindijā un Nepālā. Iespējams, ļoti maza populācija saglabājas Bangladešā.</p> <p>Tā bija pirmā degunradžu suga, kuru ieraudzīja eiropieši.</p>
<p><i>Dicerorhinus</i> (Gloger, 1841)</p>	<p>genus narrow-nosed rhino</p>	<p>Gattung Sumatra- nashörner, die</p>	<p>род суматранских носорогов, дицерорины</p>	<p>ģints dīvrāgu degunradži</p>	<p>Degunradžu dzimtas degunradžu apakšdzimtas Āzijas grupas pārstāvji.</p> <p>Senākie degunradži dzīvojuši jau pirms 23 – 16 miljoniem gadu. Pirms 15 miljoniem gadu Sumatras degunradži atdalījās no pārējiem Āzijas degunradžiem.</p> <p>Atšķirībā no pārējiem Āzijas degunradžiem, šis ģints pārstāvjiem ir 2 ragi, kas atrodas uz deguna kaula viens aiz otra.</p> <p>Atšķirībā no elasmotērijiem un vilnainiem degunradžiem, dīvrāgu degunradžu pārstāvjiem ir nepilnā deguna starpsieniņa.</p> <p>Kādreiz bija izplatīti ļoti lielā teritorijā Dienvidaustrumu Āzijā gan kontinentālajā daļā, gan uz salām.</p> <p>Sākumā ģints nosaukums bijis <i>Didermocerus</i>, bet 1977. gadā Zooloģijas nomenklatūras starptautiskā komisija apstiprināja nosaukumu <i>Dicerorhinus</i>.</p> <p>Līdz mūsdienām saglabājusies tikai 1 suga – Sumatras degunradzis <i>Dicerorhinus sumatrensis</i>.</p>
<p><i>Dicerorhinus kirchbergensis</i> (Hooijer 1947), <i>Dicerorhinus mercki</i> (Mayer</p>	<p>Merck's rhino</p>	<p>Merck'sches Nashorn, Mercknashorn, Waldnashorn, das</p>	<p>носорог Мерка</p>	<p>Merka degunradzis</p>	<p>Sumatras degunradžu ģints izmiris pārstāvis.</p> <p>Austrumsibīrijas agrīnā pleistocēna faunas daļa.</p> <p>Eiropā zināms kopš agrā pleistocēna</p>

1971)					<p>(pirms ~800 000 gadiem), iespējams, izzuda pirms 280 000 gadiem. Tomēr vairāki zinātnieki pārlicināti, ka šie dzīvnieki dzīvojuši vēl pleistocēna beigās.</p> <p>Iespējams nav pareizs apgalvojums, ka Merka degunradzis izmira agrāk nekā vilnainais degunradzis, neiztuot konkurenci ar viņu.</p> <p>Līdzīgi vilnainam degunradzim, arī šim bija 2 ragi uz deguna. Platlapju mežu iemītnieks.</p> <p>Zināms arī ar nosaukumu <i>Stephanorhinus kirchbergensis</i> (Jäger, 1839).</p>
<i>Dicerorhinus hemitoechus</i> (Falconer 1868)	European soft nose rhinoceros, narrow-nosed rhino	Steppennashorn, das	степной двурогий носорог	stepes divragu degunradzis, divragu degunradzis	<p>Izmiris Sumatras degunradžu ģints pārstāvis.</p> <p>Eirāzijas ziemeļiem raksturīga suga. Rietumeiropā zināms kopš augšējā pleistocēna (pirms 120 000 gadiem).</p> <p>Atgādināja balto degunradzi. Augstums skautā varēja būt 1,80 – 2,00 m, ķermeņa garums – līdz 4 m.</p>
<i>Dicerorhinus megarhinus</i> (de Christol 1835)	giant rhino	gigantisches Nashorn, das	гигантский носорог	gigantiskais degunradzis	<p>Izmiris Sumatras degunradžu ģints pārstāvis.</p> <p>Eiropā zināms kopš vidējā pliocēna (pirms 3,5 miljoniem gadu). Izmiris pirms 10 000 gadiem.</p> <p>Liels dzīvnieks – līdz 3,5 m garš un 3 t smags. Uz purna – 2 ragi, priekšējā raga garums – līdz 1 m. Ķermenis klāts ar garu brūnu vilnu.</p>
<i>Dicerorhinus sumatrensis</i> (Fiscer, 1814)	Sumatran rhinoceros	Sumatra-nashorn, das	суматранский носорог	Sumatras degunradzis	<p>Sumatras degunradžu ģints pārstāvis, senākais no visām mūsdienās eksistējošām degunradžu sugām.</p> <p>Parādījās pirms 23 – 16 miljoniem gadu Dienvidaustrumu Āzijā, tam bijis ļoti</p>

					<p>plašs areāls.</p> <p>Mazākais no mūsdienu degunradžiem. Ķermeņa garums 236 – 318 cm, augstums skautā 112 – 145 cm. Īss un rets sarkanbrūns apmatojums.</p> <p>2 ragi – viens ir 15 – 25 cm, otrs – nav attīstīts.</p> <p>Mūsdienās saglabājušās 6 nelielas populācijas, pārstāvētas ar 2 pasugām – rietumu Sumatras degunradzis <i>D. s. sumatrensis</i> un austrumu Sumatras degunradzis, jeb Harisona Sumatras degunradzis <i>D. s. harrissoni</i>, kuru eksistēšana ir ļoti apdraudēta, un 1 izmirušu pasugu – ziemeļu Sumatras degunradzi <i>D. s. lasiotis</i>. Iespējams, neliela šīs apakšsugas populācija joprojām saglabājusies Mjanmā.</p> <p>Ģenētiskie pētījumi pierādījuši, ka Sumatras degunradžiem tuvākie bija izmirušie vilnainie degunradži.</p>
<i>Coelodonta</i> (Bronn, 1831)	genus woolly rhinoceros	Gattung Wollhaarnas- horn	род шерстистые носороги	ģints vilnainie degunradži	<p>Izmirusi degunradžu dzimtas degunradžu apakšdzimtas ģints.</p> <p>Vilnainie (matainie) degunradži dzīvoja Ķīnā jau pirms miljons gadiem. Zināmi arī kā spalvainie degunradži, tomēr „vilnainie” ir pareizāks nosaukums, jo zīdītājiem ir apmatojums, ko sauc par vilnu, nevis spalvas.</p> <p>Atšķirībā no divragu degunradžiem, vilnainiem degunradžiem, tāpat kā elsmotēriem, deguna starpsieniņa ir pilnā.</p> <p>Eiropā pirmo reizi tie parādījās pirms 600 000 gadiem, bet pirms 200 000 gadiem ienāca otru reizi. Turpmāk</p>

					<p>apdzīvoja Eiropu līdz pēdējam leduslaikmetam kopā ar mamutiem, un uzskatāmi par pleistocēna megafaunas elementu.</p> <p>Izmiršana sākās ar Rietumeiropu: pirms 35 000 gadiem šie dzīvnieki izzuduši Britu salās, vēlāk – visā Rietumeiropā, sākot ar okeāna piekrasti. Pēdējie konstatēti Austrumsibīrijā pirms 14 000 gadiem.</p> <p>Dažās 2008. gada publikācijās tiek apgalvots, ka Urālu ziemeļos degunradžu atradumi ir 10 700 gadu veci, bet Sverdlovskas apgabalā tie dzīvojuši vēl pirms 9000 gadiem.</p> <p>Zināmas 2 sugas, tās eksistēja visā pleistocēna laikā. Var izdalīt vairākas pasugas.</p> <p>Svarīgā pazīme – priekšzobu un ilkņu trūkums.</p>
<i>Coelodonta lenensis</i> (Pallas, 1772)	Lena rhinoceros, Lena rhino			<p>Ļenas vilnainais degunradzis</p>	<p>Izmiris vilnaino degunradžu ģints pārstāvis.</p> <p>Izveidojās Centrālās Āzijas bargajos apstākļos un ātri izplatījās uz ziemeļiem un austrumiem. Austrumsibīrijā zināms visā pleistocēna laikā un augšējā paleolītā (pirms 225 000 – 10 000 gadiem). Parādījās arī Eiropas austrumos.</p> <p>Lieli dzīvnieki, lielāki par vilnainiem degunradžiem <i>C. antiquitatis</i>, ar īsākām kājām, biezāku zobu emalju un vēl dažām galvaskausa pazīmēm. Stepju faunas pārstāvji.</p> <p>Pirmais nosaukums – <i>Rhinoceros lenensis</i>. Palasa darbi bija publicēti Krievijā, tāpēc ilgu laiku Rietumeiropas</p>

					zinātnieki nepievērsa uzmanību informācijai par šo sugu.
<i>Coelodonta antiquitatis</i> (Blumenbach, 1807)	woolly rhinoceros, woolly rhino	Wollhaarnashorn, der	шерстистый (волосатый) носорог	vilnainais degunradzis, matainais degunradzis	<p>Izmiris vilnaino degunradžu ģints pārstāvis. Tulkojumā no latīņu valodas nozīmē 'senais degunradzis'.</p> <p>Austrumsibīrijā zināms visā pleistocēna laikā un augšējā paleolītā (pirms 225 000 – 10 000 gadiem), nav konstatēts Centrālās Sibīrijas ziemeļos. Izplatījās uz rietumiem un apdzīvoja gandrīz visu Eiropu, izņemot pašus dienvidus, Skandināvijas dienvidus un Īriju.</p> <p>Pārstāv meža un mežastepju faunu. Bijis seno cilvēku medību objekts. Izmiris pirms 8 000 gadiem.</p> <p>Lieli dzīvnieki, bet nedaudz mazāki, nekā Ļenas vilnainais degunradzis (līdz 2 m skaustā un līdz 4 m garumā) ar 2 ragiem, no kuriem viens varēja būt vairāk nekā 1 m garš. Uz skausta – tauku kupris. Ķermenis bijis klāts ar garu biezu vilnu.</p> <p>Šo dzīvnieku dzimtene varēja būt Tibeta, viņu tuvākie senči dzīvojuši Himalajos – Indijā un Pakistānā, bet ģenētiskie pētījumi pierādījuši, ka no mūsdienu degunradžiem viņiem tuvākie ir Sumatras degunradži.</p>
<i>Ceratotherium</i> (Gray, 1821)	genus white rhinoceros	Gattung Breitmaulas- hörner, die	род белые носороги	ģints baltie degunradži	<p>Degunradžu apakšdzimtas pārstāvji. Baltie un melnie degunradži atdalījās no kopējā senča pirms 5 miljoniem gadu.</p> <p>Nekā balta šiem dzīvniekiem nav. Nosaukums saistīts ar izkropļotu vārdu <i>wijde</i>, kas būru valodā nozīmē 'plats, platpurna', bet angļi saklausīja <i>white</i>.</p> <p>Īstenībā šo dzīvnieku ādas krāsa ir ļoti tumša, tikai nedaudz gaišāka nekā melnajam degunradzim.</p>

					Uz deguna kaula – 2 ragi, viens aiz otra. Parasti priekšējais rags ir daudz garāks. Šķērsriezumā raga pamats ir trapecveida.
<i>Ceratotherium simum</i> (Burchell, 1817)	white rhinoceros	Breitmaulashorn, das weißes Nashorn, das	белый носорог	baltais degunradzis, platpurna degunradzis	Balto degunradžu ģints pārstāvji. Pēc ziloņiem otrs lielākais mūsdienā sauszemes dzīvnieks: veci tēviņi garumā sasniedz vairāk nekā 4 m, augstums skaustā – līdz 2 m, sver līdz 5 tonnām. Galva ir garāka nekā melnajam degunradzim. 2 ragi, priekšējais – ļoti garš (rekords – 1,58 m), virzīts gandrīz vertikāli uz augšu, otrs – maz attīstīts. Īpaša pazīmē – plata, bet īsa augšlūpa, izveidojusies kā pielāgojums, lai barotos ar īso zāli. Agrāk bija izplatīts visā Āfrikas kontinentā, par ko liecina seno cilvēku zīmējumi. Mūsdienās sastopams, galvenokārt, dienvidu reģionos.
<i>Diceros</i> (Gray, 1821)	genus black rhinoceros	Gattung Spitzmaulnas- hörner, die	род чёрные носороги	ģints melnie degunradži	Degunradžu apakšdzimtas pārstāvji. Baltie un melnie degunradži atdalījās no kopēja senča pirms 5 miljoniem gadu. Īstenībā šo dzīvnieku krāsa nav melna, tā ir tumši pelēka, bet tonis vairāk ir atkarīgs no putekļu krāsas, kas klāj ķermeni. Uz deguna kaula – 2 ragi, viens aiz otra. Parasti priekšējais rags ir daudz lielāks. Šķērsriezumā raga pamats ir apaļš.
<i>Diceros bicornis</i> (Linneus, 1758)	black rhinoceros, hook-lipped rhinoceros	Spitzmaulnashorn das	чёрный носорог	melnais degunradzis, šaurpurna degunradzis	Melno degunradžu ģints pārstāvis. Mazāks nekā baltais degunradzis: garums ~ 3 m, augstums skaustā – 1,5-1,6 m, ķermeņa masa – līdz 2 tonnām.

					<p>Galva ir īsākā nekā baltajam degunradzim.</p> <p>Priekšējais rags virzīts uz priekšu.</p> <p>Parasti tas ir garāks par otro, tā garums 40 – 60 cm. Dzīvnieki ar lielākiem ragiem sastopami ļoti reti.</p> <p>Parasti ir 2 ragi, bet dažreiz var būt 3 un pat 5, kas nav sastopams citām sugām.</p> <p>Augšlūpa ir nedaudz nokarājusies uz leju pāri apakšlūpai kā mazs snuķītis. Tas ir pielāgojums koku un krūmu lapu plūkšanai.</p> <p>Izdala 4 mūsdienu pasugas: mazais melnais degunradzis <i>D. b. minor</i> – skaitliski lielākā pasuga, melnais degunradzis <i>D. b. bicornis</i> – pasuga, kas mīt sausākos apstākļos, <i>D. bicornis michaeli</i> mīt tikai Tanzānijā, garragu melnais degunradzis <i>D. b. longipes</i> no Kamerūnas kopš 2011. gada skaitās izmiris.</p>
<p>Tapiridae (Gray, 1821) (Burnett, 1830)</p>	<p>family tapirs</p>	<p>Familie Tapire, die</p>	<p>семейство тапиры</p>	<p>dzimta tapīri</p>	<p>Degunradžu apakškārtas pārstāvji.</p> <p>Dažas sistemātikās izdalīta virsdzimta <i>Tapiroidea</i>.</p> <p>Senākie tapīri parādījās pirms 55 miljoniem gadu agrajā eocēnā, bija pārstāvēti ar dažādām grupām. Tie bija uz pusi mazāki, nekā mūsdienu tapīri, un bez snuķa.</p> <p>Pirmie "īstie" tapīri parādījās oligocēnā, bet nākamajos periodos vairākas tapīru grupas izmira.</p> <p>Pirms 20–30 miljoniem gadu Āzijas un Amerikas tapīri atdalījās no pārējiem tapīriem. No Āzijas senie tapīri aizceļoja uz Eiropu. No Ziemeļamerikas tie migrēja uz dienvidiem. Kad pirms 3 miljoniem gadu pleistocēna sākumā seno tapīru</p>

					<p>pēcteči sasniedza Centrālameriku un Dienvidameriku, Ziemeļamerikā un Āzijā sugu skaits strauji saruka, bet Eiropā visas sugas izmira.</p> <p>Dzimtā ir 14 izmirušas ģintis, un tikai ģints <i>Tapirus</i> pārstāvji dzīvo arī mūsdienās.</p> <p>Pirms 10 000 gadiem tapīri izmira visā ziemeļu puslodē.</p> <p>Nepārnadžu kārtas primitīvākā grupa. Tikai tapīriem saglabājas 4 pirksti priekšējām kājām un 3 pirksti – pakaļkājām, tomēr vidējais pirksts ir attīstīts labāk nekā pārējie.</p>
<i>Megatapirus</i> (Matthew & Granger, 1923)	genus giant tapirs	Gattung Riesentapire, die	род гигантские тапиры	ģints gigantiskie tapīri	Tapīru dzimtas izmirusi grupa no Dienvidāzijas, kuras pārstāvji dzīvojuši vēl holocēnā.
<i>Megatapirus augustus</i> (Matthew & Granger, 1923)	Giant tapir	August-Riesentapire	гигантский тапир Аугуста	Augusta gigantiskais tapīrs	Gigantisko tapīru ģints pārstāvis. Eksistēja Dienvidķīnā un Vjetnamā no vidēja pleistocēna un izmira tikai pirms 4000 gadiem. Dzīvnieks bijis 2,1 m garš un vismaz 0,9 m augsts, svēris ap 500 kg.
<i>Tapirus</i> (Brisson, 1762), (Brünnich, 1772)	genus tapirs	Gattung Tapire, die	род тапиры	ģints tapīri	Tapīru dzimtas pārstāvji. Iespējams, mūsdienu tapīri ir attīstījušies no primitīvā zirga <i>Hyracotherium</i> . Šis ģints sugas izcēlušās pirms vairākiem miljoniem gadu. Eiropā kādreiz bijusi liela sugu dažādība, bet pirms 3 miljoniem gadu visas sugas jau bija izmirušas. Līdz mūsdienām saglabājusies 1 suga Āzijā un 4 sugas Dienvidamerikā. Šis ģints pārstāvji varēja būt seno cilvēku medību objekti. Vidēji lieli dzīvnieki. Raksturīga

					īpašība – mazs snukītis, ko veido deguns un augšlūpa. Ķermeņa krāsa – tumši brūna līdz melnai. Īsa aste.
<i>Tapirus terrestris</i> (L., 1766)	Brazilian tapir, South American tapir, lowland tapir	Flachlandtapir, der	равнинный тапир	līdzenumu tapīrs, Brazīlijas tapīrs	Tapīru ģints pārstāvji. Mūsdienās izplatītākā tapīru suga, dzīvo Dienvidamerikas mežos Amazones baseinā līdz Paragvajai un Argentīnas ziemeļiem. Dzīvnieku ķermeņa masa ir 150 – 270 kg, bet ķermeņa garums – 180 – 220 cm. Mātītes var būt ievērojami lielākas nekā tēviņi. Astes īsas – līdz 8 cm. Šai sugai raksturīgas nelielas krēpes uz skausta, balti ausu gali un vaigi. Pārējais ķermenis ir ļoti tumšs, īpaši mugura ar melnu apmatojumu.
<i>Tapirus pygmaeus</i> <i>spec. nov.</i> (Roosmalen, 2006)	dwarf tapir	Zwergtapir, der	карликовый тапир	melnais līdzenumu pundurtapīrs	Tapīru ģints pārstāvis – pundurforma. Dzīvo nelielā teritorijā Amazones džungļos Aripuānas upes ielejā. Pirmo reizi novērots 19. gs. sākumā, bet uzskatīts par līdzenumu tapīra variāciju. 2006. gadā dabas pētnieks Marks van Rosmalens (<i>Marc G. M. van Roosmalen</i>) beidzot aprakstīja šo sugu. Tā izdalīta kā patstāvīga suga.
<i>Tapirus bairdii</i> (Gill, 1865)	Baird's tapir, Central American tapir	Mittelamerikani- scher Tapir, der	Центрально-американский тапир, тапир Бэрда	Centrālamerikas tapīrs, Bērda tapīrs	Tapīru ģints pārstāvis. Izplatīts visā Centrālajā Amerikā no Meksikas līdz Kolumbijas rietumu piekrastei un Ekvadorai. Lielāks nekā līdzenumu tapīrs. Ķermeņa masa var sasniegt 300 kg. Apmatojuma krāsa tumša, bet vaigi – dzeltenīgi. Krēpes ļoti īsas, gandrīz nav pamanāmas. Nosaukums – par godu amerikāņu zoologam Spenseram Fulertonam Bērdam

					(<i>Spencer Fullerton Baird</i>).
<i>Tapirus pinchaque</i> (Roulin, 1829)	mountain tapir	Bergtapir, der	горный тапир	kalnu tapīrs	<p>Tapīru ģints mazākie tapīri, kuru ķermeņa garums nepārsniedz 180 cm, bet ķermeņa masa – līdz 180 kg (vecas mātītes ir smagākas par tēviņiem).</p> <p>Lūpas un ausi gali ir gaiši.</p> <p>Labi attīstīts apmatojums, kas aizsargā no aukstuma un UV starojuma augstkalnos, jo šī suga ir sastopama tikai Kordiljeru austrumu un centrālajā daļā starp pēdējo tropu meža līniju un sniega līniju (3800 m virs jūras līmeņa – 5000 m virs jūras līmeņa) Kolumbijā, Ekvadorā un Peru un lietainā sezonā dažviet Andu kalnu mežos.</p> <p>Šai sugai ir mazākais areāls.</p>
<i>Tapirus indicus</i> (Desmarest, 1819)	Malayan tapir	Schabrackentapir, der	чепрачный (индийский) тапир	Āzijas tapīrs, Malaizijas tapīrs, Indijas tapīrs	<p>Tapīru ģints lielākie tapīri. Skaustā var sasniegt 0,75 – 1 m, ķermeņa garums – 1,8 – 2,4 m, svars – 250 – 320 kg (rekords – 450 kg).</p> <p>Raksturīga pazīme - kontrastains apspalvojums (melns ar baltu). Uz tumša, gandrīz melna ķermeņa (ķermeņa priekšēja daļa un pakaļkājas) ir it kā uzklātā balta sega, kas sākas pie pleciem un nosedz visu muguru, bet pats ķermenis (rumpis) un ausu gali ir gandrīz balti.</p> <p>Ļoti reti, bet tomēr gadās, ka piedzimst pilnīgi melni īpatņi.</p> <p>Mūsdienās izplatīts savā vēsturiskajā areālā, bet fragmentāri – Sumatrā, Malaizijā, Taizemē.</p>
Hippomorpha (Equoidea)	suborder horses	Unterordnung Pferde- verwandten, die	подотряд лошади	apakškārta zirgi	<p>Nepārnadžu kārtas apakškārta ar 1 dzimtu – zirgi, kuras mūsdienu pārstāvjiem ir labi attīstīts vidējais pirksts kā pielāgojums ātrai skriešanai.</p>

					<p>Pirmie zirgi – <i>eohipi</i> (rītausmas zirgi) parādījās pirms 54 miljoniem gadu Ziemeļamerikā, un bija neliela suņa izmēra dzīvnieki (20 – 35 cm augsti). Šī zirga priekšējās kājas bija ar četriem pirkstiem, bet pakājkājas – ar trim, pēdas vairāk līdzinājās suņa ķepām, nekā mūsdienu zirga pēdām. Tagad tos sauc par hirakotērijiem (<i>Hyracotherium</i>).</p> <p>Apmēram pirms 23 miljoniem gadu parādījās seno zirgu ģints <i>Parahippus</i>. Šo dzīvnieku augstums skaustā jau bijis 1 m, košļāšanai piemēroti zobi un kājām 3 pirksti ar nagiem.</p> <p>Evolucionistu simpozijā par zirgu evolūcijas jautājumiem 1980. gadā Čikāgā tika apšaubītās jebkuras mūsdienu zirgu evolūcijas shēmas.</p>
Equidae (Gray, 1821)	family horses and allies	Familie Pferden, die	сeмeйcтвo лoшaди	dzimta zirgi	<p>Zirgu apakškārtas pārstāvji.</p> <p>Pirmais vienpirksta zirgs bija pliohipis (<i>Pliohippus</i>), kura vecums ir 10 miljoni gadu (pēc citiem datiem – 7 – 3 miljoni gadu). Tas bijis Ziemeļamerikas faunas pārstāvis.</p> <p>No Ziemeļamerikas pliohipi ieceļoja Austrumāzijā, turpmāk zirgu evolūcija notika vienlaicīgi Amerikā un Eirāzijā. Vēlāk zirgi sasniedza Eiropu un beidzot arī Āfriku.</p> <p>Ar leduslaikmeta beigām tilts starp Ziemeļameriku un Austrumāziju izzuda, izolējot Ziemeļameriku un tās zirgus.</p> <p>Amerikas kontinentā senie zirgi izzuda apmēram pirms 10 000 gadiem, bet Eirāzijā no Amerikas pliohipiem attīstījās mūsdienu zirgi.</p>
<i>Equus</i>	genus	Gattung	poд	ģints	Zirgu dzimtā mūsdienās ir viena ģints

(Linnaeus, 1758)	horse	Pferd,das	лошади	zirgi	<p>– zirgi. Tā izveidojās pleistocēnā pirms apmēram 4 milj. gadu.</p> <p>Tuvākie mūsdienu zirgu senči bija tarpāni, nevis Prževaļska zirgi. 18.–19. gs. tie vēl bija sastopami vairākās vietās Eiropā, galvenokārt Krievijas stepēs, kā arī Kazahijas un Sibīrijas rietumos.</p> <p><i>Equus</i> ģintī ir vairākas apakšģintis – zirgi, ēzeļi, pusēzeļi un zebras.</p> <p>Zirgu sistemātika nav precīzi izstrādāta. Bieži viena un tā pati suga aprakstīta ar dažādiem nosaukumiem, piemēram – <i>E. caballus</i> un <i>E. ferus</i>, ar vairākām pasugām, kas pat speciālistiem sagādā grūtības.</p> <p>1986. gadā K. Grouss (<i>C. Groves</i>) piedāvāja terminu <i>caballus</i> aizstāt ar <i>ferus</i>, bet pasugu skaits ir tik liels, ka sistemātikas problēmas joprojām nav atrisinātas.</p> <p>Liels pasugu un variāciju skaits liecina par šo dzīvnieku plastiskumu un vieglu pielāgošanos dažādiem vides apstākļiem.</p>
<i>Equus ferus</i> (Boddaert, 1785),	wild horse	Wildpferd, europäisches Wildpferd	дикая лошадь	savvaļas zirgs, Eiropas savvaļas zirgs	<p>Izmirušo zirgu apakšģints pārstāvis.</p> <p>Visi tālāk norādītie varianti apraksta vienu un to pašu sugu, kas ir zināma arī kā <i>E. caballus</i>. Nosaukumu varianti saistīti ar dažādu zinātnieku aprakstiem.</p> <p>Eksistēja visu vēlo pleistocēnu. Pirms 15 000 gadiem izplatījās Eiropā, Eirāzijā un Ziemeļamerikā, kur kļuva par parastu holarktisku sugu. Pēdējā leduslaikmeta beigās pirms 10 000 gadiem apdzīvoja visu Eiropu, Ziemeļāziju un Vidusāziju.</p> <p>Klimata izmaiņas negatīvi ietekmēja zirgu skaitu. Apmēram pirms 4 000 gadiem Eiropā izveidojās daudz pasugu un variāciju</p>

<i>E. ferus ferus</i> (Boddaert, 1785),	tarpan, Eurasian wild horse	Tarpan, Steppentarpan, Südrussisches Steppenwildpferd	тарпан, степной тарпан	tarpāns, stepes tarpāns, Dienvidkrievijas savvaļas zirgs	Eiropas savvaļas zirga pasuga. Apdzīvoja Eiropas stepes. Tarpānu aprakstījis vācu zinātnieks Johans Fridrihs Gmelins. Viņš 1769. gadā bija redzējis šos zirgus Voronežas tuvumā (Krievijā). Balstoties uz Gmelina aprakstiem, flāmu dabas pētnieks Pīters Bodderts 1784. gadā nosauca tarpānu par <i>E. ferus ferus</i> .
<i>E. ferus gmelini</i> (Antonius, 1912),	tarpan, Eurasian wild horse	Tarpan	лошадь Гмелина	Gmelina zirgs	1912. gadā zoologs Otto Antoniuss, pētīdams Gmelina tarpāna aprakstus, nosauca šo zirgu par <i>Equus gmelini</i> , līdz ar to tarpānam ir divi latīniskie nosaukumi.
<i>E. caballus ferus</i>	forest horse	Waldtarpan, Waldwildpferd	тарпан	tarpāns, Eiropas savvaļas zirgs	Saskaņā ar Internacionālo Zooloģisko nomenklatūras kodu tarpāna pareizais latīniskais nosaukums ir <i>Equus caballus ferus</i>. Tomēr biologi turpina tarpānu saukt par <i>E. ferus ferus</i> , lai nesajauktu savvaļas zirgu ar domesticēto. Mūsdienās tarpāni ir izmiruši.
<i>E. ferus caballus</i> (Linnaeus, 1758)	domestic horse, domesticated horse	europäisches Hauspferd	домашняя лошадь	mājas zirgs	Saskaņā ar Internacionālo Zooloģisko nomenklatūras kodu mājas zirga pareizais latīniskais nosaukums ir <i>Equus ferus caballus</i> un tā ir savvaļas zirga pasuga.
<i>E. ferus sylvaticus</i> (Vetulani, 1928), <i>E. ferus silvestris</i> (Brincken, 1826)	forest horse	Waldwildpferd	лесной тарпан	meža tarpāns, meža zirgs	Ziemeļeiropas savvaļas zirga pasuga, kas pēc rakstura bija lēnais un pasmagais zirgs. Apdzīvoja Eirāzijas mežainos apvidus. Baltkrievijā un Lietuvā bija izplatīts vēl neolīta laikmetā. Centrālajā Eiropā izmedīts viduslaikos, Baltijā saglabājās līdz 19. gs sākumam.
<i>E. ferus przewalskii</i> (Poljakov, 1881)	Przewalski's wild horse, Mongolian wild horse, takhi	Przewalski- Wildpferd, Asiatisches Wildpferd, Mongolisches Wildpferd	лошадь Пржевальского	Prževaļska zirgs	Stepes savvaļas zirga pasuga, 1879. gadā krievu ceļotājs N. Prževaļskis to atklāja Mongolijā. Šie savvaļas zirgi dabā bija sastopami vēl samērā nesen. Ilgu laiku tos uzskatīja par mūsdienu zirgu senčiem, tomēr ģenētiskie pētījumi to

	tundra horse	Tundrapferd	тундровая лошадь	tundras zirgs	neapstiprināja. Ziemeļsibīrijas primitīvais savvaļas zirgs, vēlāk no tā izveidojās Jakutijas zirgs (ponijs).
<i>Equus caballus</i>	feral horse	echtes Pferd	настоящая лошадь	īstais zirgs	Zirgu apakšģints pārstāvis. Visi dažādie varianti apraksta vienu un to pašu sugu, kas ir zināma arī kā <i>E. ferus</i> . Dažādība saistīta ar atradumu vietām un to attālumu no ledāja malas.
<i>E. caballus caballus</i>	domestic horse	Hauspferd	домашняя лошадь	mājas zirgs	Mūsdienās zinātnieki uzskata, ka īstais zirgs ir cēlies tieši no tarpāna, un līdz ar to abi pieder vienai sugai. Pēc pēdējiem datiem zirgs domesticēts pirms 9 000 gadiem. Visu mājas zirgu šķirņu pamats.
<i>E. caballus pumpellii</i> (Duerst 1908)	desert horse	Wüstpferd	пустынная лошадь	tuksnešu zirgs	Tuksnešu zirgs ir mūsdienu zirga senais variants, kas raksturīgs Ziemeļāfrikas un Priekšāzijas teritorijai, kur bija sausāki vides apstākļi, kas ietekmēja zirga augumu, nagu formu un zobu lielumu.
<i>E. caballus silvaticus</i> (Vetulani, 1928)	forest horse, heavy forest horse, diluvian horse	Waldpferd, Eiszeitpferd	лесная лошадь, дикая лесная лошадь, тарпан лесной	meža zirgs, savvaļas meža zirgs	Tā ir tā pati suga, kas aprakstīta kā <i>E. ferus</i> vai <i>E. ferus silvaticus (silvestris)</i> , un pārstāv leduslaikmeta zirgus. Salīdzinoši ar stepes pasugu šie zirgi bija smagāki, masīvāki, ar platākiem nagiem.
<i>E. caballus germanicus</i> (Fitzinger, 1859), <i>E. germanicus</i> (Nehring, 1884)	German horse	steppen echtes Pferd	германская лошадь, массивная лошадь	ģermāņu zirgs, masīvais zirgs	Apraksts sakrīt arī ar <i>E. caballus latipess</i> Rietumeiropas variantā. Dzīvojis pirms 225 000 – 10 000 gadiem un bijis mamutu faunas elements. Holocēnā saglabājās Rumānijas teritorijā. Ar laiku mainījās un kļuva masīvāks, ar platākiem nagiem. To nosauca par masīvo zirgu, kas, iespējams, ir nevis jauna pasuga, bet tikai variācija. Skandināvijā tas bija sastopams vēl pirms 14 000 gadiem, bet Vācijas ziemeļrietumos – pirms 5 000 gadiem. Eiropā domesticēts pirms 3 000 gadiem.

<p><i>E. caballus latipes</i></p> <p><i>E. latipes latipes</i> (V. Gromova, 1949)</p> <p><i>E. ferus latipes</i></p>	<p>German horse</p>	<p>Waldpferd</p>	<p>лошадь широкопалая</p>	<p>platpirkstu zirgs</p>	<p>Dažās sistemātikās tas ir <i>E. c. caballus</i> sinonīms.</p> <p>Rietumeiropas augšējā pleistocēna risas leduslaikmeta zirgi bija izplatīti ledājam tuvajos reģionos ar vēsu un mitru klimatu, mīkstu grunti un bagātīgu zālāju līdz Urāliem ziemeļos un Sibīrijas meža joslā austrumos, bet dienvidos – līdz Kaukāzam un Krimai. Pēdējā leduslaikmetā, klimatam pasliktinoties, šī tipa zirgi nomainīja vieglākos hazāru zirgus. Izveidojās kā pielāgojums klimata izmaiņām. Dzīvojis pirms 225 000 – 10 000 gadiem un bijis mamutu faunas elements Austrumeiropā, Rietumsibīrijas dienvidos un Austrumsibīrijā.</p> <p>Līdzīgs meža tarpāniem, ar platiem nagiem. Iespējams, ir smago zirgu sencis. Tas pats zirgs, kas aprakstīts kā <i>E. c. germanicus</i>, tikai Austrumeiropas (Viduskrievijas līdzenuma) variants, bagātīgi pārstāvēts vidējā un vēlā paleolīta apmetnēs.</p> <p>Līdzīgi zirgi dzīvoja arī Sibīrijā – piem., Ļenas upes zirgs <i>E. lenensis</i> (Russanov, 1968).</p> <p>Aprakstīts arī kā <i>E. c. latipes</i> variants – <i>E. c. latipes var. nova</i>. Masīvi kauli un ļoti plati nagi, bet galvaskausi nav atrasti.</p> <p>Liels zirgs, skaustā – 135–153 cm. Raksturīgas pazīmes – smaga miesasbūve, plati nagi, plats un augsts galvaskaus ar īsu purnu.</p> <p>Pleistocēna beigās zirgs kļuva mazāks, arī areāls sašaurinājās. Tas novirzījās uz dienvidiem – Viduskrievijas līdzenuma dienviddaļu, Dienvidurāliem, Moldovu, Krimu, Ziemeļkaukāzu.</p>
--	---------------------	------------------	---------------------------	--------------------------	--

<i>E. latipes orientalis</i>			восточная широкопалая лошадь	austrumu platpirkstu zirgs	Austrumsibīrijas platpirkstu zirga variants ar lielāku un masīvāku ķermeņa uzbūvi. Dzīvoja mežu un stepju apstākļos, samērā siltā un mitrā klimatā. Holocēnā vēl pastāvēja dažas populācijas.
<i>Equus chosaricus</i> , <i>E. caballus chosaricus</i>	Khazarian horse		хазарская лошадь	hazāru zirgs	<p>Zirgu apakšģints izmiris pārstāvis.</p> <p>Šo zirgu var raksturot tikai kā savvaļas zirga <i>E. ferus/caballus</i> variāciju, kas izveidojās stepju biotopiem līdzīgos vides apstākļos. Tā aprakstīta pārsvarā Krievijas zinātnieku darbos.</p> <p>Senākie pārstāvji konstatējami kopš vidējā pliocēna kā hazāru, jeb Volgas kompleksa (pirms 280 000–225 000 gadiem) faunas elementi, bet saglabājās arī visu vēlā pleistocēna laiku.</p> <p>Volgas vidustecē un lejtecē zirgi bija lielāki, bet ar tievākām kājām un zemāku galvaskausu nekā <i>E. missi</i>. Arī to vecums bijis nedaudz lielāks.</p> <p>Ķermeņa uzbūve – viegla, ar platu vai vidēji platu galvaskausa pieres daļu un šaurākiem nagiem. Attīstījās kā pielāgojums klimata izmaiņām.</p> <p>Apdzīvojis no ledāja tālākus reģionus ar siltāku un sausāku klimatu Eiropas rietumos un dienvidaustrumos, Austrumsibīrijā un Āzijas dienvidrietumos. Nosaukums – pēc atrašanās vietas Misos (<i>Мысы</i>).</p> <p>Volgas un Kamas upju baseinā tie bija mazāki, vieglāki un arhaiskāki, ar masīvām kājām, nekā tipiskie <i>E. latipes</i>. Šis variants ir nedaudz jaunāks nekā hazāru zirgi.</p>
<i>E. latipes chosaricus</i> , (V.Gromova, 1949)			лошадь широкопалая хазарская	hazāru platpirkstu zirgs	
<i>E. missi</i> , <i>E. caballus missi</i>			лошадь узкопалая хазарская	hazāru šaurpirkstu zirgs	
<i>Equus occidentalis</i> (Leidy, 1865), <i>E. laurentius</i>	western horse	abendländische Pferd	западная лошадь	rietumu zirgs	<p>Zirgu apakšģints izmiris pārstāvis.</p> <p>Amerikas pleistocēna kompleksa daļa. Senākie atradumi ir tikpat veci kā eohipuss,</p>

					ap 500 000 gadu, bet pēdējie atradumi ir 11 000 gadu veci no leduslaikmeta beigām. Suga aprakstīta pēc dažiem zobiem. Daļa zinātnieku apšaubā šīs sugas pastāvēšanu.
<i>Equus lambei</i> (Hay, 1917)	Yukon horse, Yukon wild horse	Jukonische Pferd	юконская лошадь	Jukonas zirgs	Zirgu apakšģints izmiris pārstāvis. Ziemeļamerikas suga, kas vairāk līdzinājās savvaļas ēzeļiem. Bija izplatīta Beringa šauruma rajonā, pašos Amerikas ziemeļrietumos. Viens no kabaloidiem zirgiem (<i>E. caballus</i>) ar platiem nagiem. Parasti bija sastopams kopā ar megafaunas pārstāvjiem – stepes bizoniem, mamutiem un karibu ziemeļbriežiem. Nodzīvoja līdz leduslaikmeta beigām un izmira pirms 10 000 gadiem.
<i>Equus scotti</i> (Gidley, 1900)	Scott's horse		лошадь Скотта	Skota zirgs	Zirgu apakšģints izmiris pārstāvis. Tas ir sinonīms sugai, kuru apzīmē kā savvaļas zirgu <i>E. ferus</i> no Ziemeļamerikas zirgu grupas. Bija sastopama visā pleistocēna laikā. No Ziemeļamerikas pa Beringa šauruma tiltu migrēja uz Eirāziju. Tas ir tipisks megafaunas pārstāvis, saglabājies līdz leduslaikmeta beigām, bet atsevišķas populācijas, iespējams, pat līdz spāņu ierašanās laikam. Sugas nosaukums – par godu paleontologam Viljamam Skotam (<i>William Berryman Scott</i>).
<i>Asinus</i>	subgenus asses	Untergattung Esel	подрод ослы	apakšģints ēzeļi, savvaļas ēzeļi	Zirgu ģints pārstāvji – ēzeļi un pusēzeļi. Kādreiz vairākas ēzeļu sugas ar pasugām eksistēja Āzijā, Āfrikā un Eiropā. Visiem ēzeļiem ir raksturīga masīva galva bez pieres krēpēm, garas ausis un īsas kakla krēpes, sausa, taisna muguras līnija, slaidas kājas un tieva aste ar pušķi galā.

					Dažādās sistemātikās sugu un pasugu skaits apakšģintī ir atšķirīgs atkarībā no tā, vai kāda grupa tiek uzskatīta par sugu vai pasugu.
<i>Eguus (Asinus) hemionus</i> (Pallas, 1775)	Asiatic a, onager, kulan	asiatischer Wildesel, der Halbesel, Pferdeesel	кулан, джигетай, азиатский дикий осёл, онагр	kulans, Āzijas savvaļas ēzelis, onagrs	<p>Zirgu ģints savvaļas ēzeļu apakšģints pārstāvji – pusēzeļi.</p> <p>Zināmi arī ar nosaukumu „onagri”, šis vārds ir cēlies no "onagros", kas gieķu valodā nozīmē ‘savvaļas ēzelis’.</p> <p>Kazahstānas stepēs parādījās agrajā pleistocēnā. Bija zināmas Mongolijas, Sīrijas, Indijas, Persijas un Turkmēnijas pasugas, kas norāda arī uz areālu. Savvaļā saglabājās līdz 1937. g.</p> <p>Ārēji atgādināja gan zirgu, gan ēzeli. Līdzīgāki zirgiem, nekā Āfrikas ēzeļi, un arī lielāki. Slaidas uzbūves un vidēja lieluma – skaustā 1,3 m ar ķermeņa garumu 2,4 m, ķermeņa masa 290 kg, aste īsa ar garu astes pušķi.</p> <p>Pār ķermeni mugurkaula garumā ir tumša svītra, tās ārējā mala ir gaiša, gandrīz balta, bet nekad nav svītru uz pleciem vai kājām.</p>
<i>Equus (Asinus) africanus</i> (von Heuglin & Fitzinger, 1866)	African wild ass	afrikanischer Wildesel, der echter Esel	дикий осёл, африканский дикий осёл	Āfrikas savvaļas ēzelis	<p>Zirgu ģints savvaļas ēzeļu apakšģints pārstāvji.</p> <p>Nūbijas savvaļas ēzelis <i>E. africanus</i> ir izmirus 1950. gadu sākumā, bet Atlasa savvaļas ēzelis jeb Alžīrijas savvaļas ēzelis (<i>E. africanus atlanticus</i>) – jau antīkajos laikos.</p> <p>Mūsdienās ir saglabājusies Somālijas savvaļas ēzeļu pasuga (<i>E. africanus somalicus</i>). Dzīvo tuksnesī un pustuksnesī.</p> <p>Ārēji ļoti līdzīgs mājas ēzelim. Apmēram 2 m garš, skausta augstums 1,25 – 1,45 m, ķermeņa masa 230 – 275 kg. Aste ir</p>

					<p>apmēram 30 – 50 cm gara ar melnu pušķi galā. Apspalvojums īss, gluds, gaiši pelēkā vai smilšu brūnā krāsā, bet vēders un kāju iekšpuses ir baltas.</p> <p>DNS pētījumi pierādījuši, ka ir mājas ēzeļu sencis.</p>
<i>Equus (Asinus) hydruntinus</i>	European ass	europäischer Wildesel, der	осёл европейский плейсто-ценовый	Eiropas savvaļas ēzelis	<p>Zirgu ģints savvaļas ēzeļu apakšģints izmiris pārstāvis, kas dzīvojis vidējā un vēlajā pleistocēnā pirms 300 000 gadiem līdz holocēnam visā Eirāzijas teritorijā.</p> <p>Sevišķi daudz šo dzīvnieku bijis Vidusjūras reģionā. Uz austrumiem tie bijuši izplatīti līdz Volgai un Irānai, bet ziemeļos – līdz Ziemeļjūrai.</p> <p>Ģenētiski Eiropas savvaļas ēzelis ir bijis ļoti tuvs Āzijas savvaļas ēzelim, ir tam ļoti līdzīgs ārēji, bet atšķirīgi ir dzerokļi, kā arī relatīvi īsas nāsis.</p>
<i>Equus asinus</i> (Linnaeus, 1758)	donkey, ass,	Hausesel, der	домашний осёл	mājas ēzelis	<p>Zirgu ģints savvaļas ēzeļu apakšģints izmiris pārstāvis. Zināms arī kā <i>E. africanus asinus</i>.</p> <p>Cēlies no Āfrikas savvaļas ēzeļa <i>E. afracanus</i>, kas ir pierādīts ar DNS pētījumiem.</p> <p>Populārs ir zirga un mājas ēzeļa hibrīds, ko sauc par mūli, tomēr tādi pēcnācēji ir neauglīgi.</p> <p>Ēzelis tika domesticēts apmēram pirms 5 000 – 8 000 gadiem Ēģiptē, apmēram vienā laikā ar zirgu.</p>
<i>Equus kiang</i> (Moorcroft, 1841)	kiang	Kiang, Tibet-Wildesel	кианг	kiangs, Tibetas savvaļas ēzelis	<p>Zirgu ģints savvaļas ēzeļu apakšģints pārstāvis – pusēzelis.</p> <p>Kiangs kā atsevišķa suga ir izdalīts pavisam nesen. Kādreiz to pieskaitīja pie Āzijas savvaļas ēzeļiem (<i>E. hemionus</i>). Tomēr pētījumi liecina, ka starp šīm sugām ir</p>

					<p>DNS atšķirība, kas radusies apmēram pirms 500 000 gadu.</p> <p>Savvaļā joprojām sastopami Tibetas plakankalņu stepēs.</p> <p>Kiangam ir liela galva, gaišs purns un izliekts deguns. Krēpes īsas, stāvas. Apmatojums ir piesātināti rudā krāsā vasarā, ziemā kļūstot tumšāk brūnam. Tumšajām krēpēm uz kakla beidzoties, pa mugurkaulu pāri visam ķermenim līdz pat astes tumšajam brūnimelnajam pušķim stiepjas tumša šokolādes krāsas svītra.</p> <p>Kiangs ir lielākais no visiem ēzeļiem, augstums skaustā sasniedz 1,40 m, ķermeņa garums 2,10 m, astes garums 50 cm, ķermeņa masa – 250 – 440 kg.</p> <p>Pēc ķermeņa proporcijām ļoti līdzinās zirgam, atšķiras vienīgi aste, kas ir tāda kā ēzeļiem.</p> <p>Rīgas zoodārzs ir slavens ar kiangu vairošanu. Tos maina pret citiem zvēriem vai pārdod citu valstu zoodārzēm visā pasaulē.</p>
<i>Hippotigris</i>	subgenus zebras	Untergattung Zebra, Tigerpferd	подрод зебры	apakšģints zebras, strīpainie zirgi	<p>Zirgu ģints pārstāvji.</p> <p>Parādījās apmēram pirms 4 miljoniem gadu, kad senču grupa sadalījās divās līnijās. No jaunākās līnijas izveidojās zebras. Pirms 30 000 gadiem tās bija izplatītās Āzijā, Āfrikā un Ziemeļamerikā.</p> <p>Zebras pazīstamas sava melnbalti svītrtā krāsojuma dēļ. Svītru raksts atšķiras katrai sugai, ir unikālas katram indivīdam un ir vienots ķermenim un krēpēm. Krēpes ir īsas un vertikāli stāvošas.</p> <p>Zinātnieki pierādījuši, ka svītrainais ornaments pasargā dzīvniekus no asinssūcējiem kukaiņiem un plēsēju</p>

					uzbrukumiem. Parasti izdala 3 sugas, viena no tām – Mauritānijas zebra <i>E. mauritanicus</i> (Pomel, 1897) ir jau izmirusi. Bieži izdala vēl vienu apakšģinti – <i>Dolichohippus</i> ar vienu mūsdienīgu sugu – tuksneša zebra.
<i>Equus quagga</i> (Boddaert, 1785) <i>E. quagga quagga</i>	plains zebra, Burchell's zebra	Steppenzebra, das Pferdezebra	равнинная зебра, бурчеллова зебра, саванная зебра квэгга	līdzenumu zebra kvaga, savannas zebra	Zirgu ģints zebra apakšģints pārstāvji. Visplašāk izplatītā zebra suga. Sastopama Āfrikas dienvidaustrumos līdz DĀR. Svītras – gaišas un tumša fona. Ķermeņa priekšdaļā svītras vertikālas, tālāk – gandrīz horizontālas. Pēc svītru zīmējuma izdala 6 pasugas. Izdalītas vairākas pasugas: kvagga – <i>E. q. quagga</i> , Burčela zebra – <i>E. q. burchellii</i> , Granta zebra – <i>E. q. boehmi</i> , Selusa zebra – <i>E. q. borensis</i> , Čapmana zebra – <i>E. q. chapmanni</i> un Kravšeja zebra <i>E. q. crawshayi</i> . Zināma arī kā <i>E. burchelli</i> . Nosaukums – par godu britu botāniķim Viljamam Burčelam. Sastopamas nosaukumu variācijas kā Burčela zebra pasugas: Damara zebra <i>E. b. antiquorum</i> , Čapmana zebra <i>E. b. chapmanni</i> u.c. Vidēja lieluma dzīvnieks ar ķermeņa garumu 2–2,4 m un skausta augstumu 1,12–1,4 m, ķermeņa masa – 290 – 340 kg. Kājas īsas. Tēviņi tikai nedaudz lielāki par mātītēm, bet ar resnāku kaklu. Šīs sugas pārstāvji ir nedaudz mazāki nekā tuksnešu zebra.
<i>Equus zebra</i> (Linnaeus, 1758)	mountain zebra	Bergzebra, das	горная зебра	kalnu zebra	Zirgu ģints zebra apakšģints pārstāvji. Kalnu zebra apdzīvo Angolas dienvidrietumus, Namībiju un Dienvidāfriku. Kalnu zebra dzīvo sausās, akmeņainās

					<p>teritorijās līdz 2 000 m virs jūras līmeņa kalnu ielejās un nogāzēs. Ziemas sezonā tās migrē lejup no kalniem.</p> <p>Kalnu zebrām ir divas pasugas: Kāpas (Kāpzemes) kalnu zebra <i>E. z. zebra</i> un Hartmaņa kalnu zebra <i>E. z. hartmannae</i>. Reta suga, to dzīve savvaļā ir apdraudēta.</p> <p>Zebras ir melnbalti vai tumši brūni balti svītrainas. Svītras nosedz visu ķermeni, izņemot vēderu, kas ir balts. Hartmaņa kalnu zebru melnās strīpas ir šaurākas ar paplašinātu balto joslu starp tām, turpretī Kāpas kalnu zebrām tas ir tieši otrādāk.</p> <p>Izteikta pakakles ādas kroka, ļoti tumšs purns un kāju apakšdaļā svītras kļūst šaurākas. Interesanta īpašība – sānos svītru raksts atgādina restes.</p> <p>Pieaugušas kalnu zebras ir apmēram 2,2 m garas, 1–1,4 m augstās skaustā, ķermeņa masa 240–370 kg. Abu pasugu ērzeļi ir smagāki nekā ķēves. Nagi ir ļoti cieti un šauri, ar nelielu pēdas virsmu, piemēroti veikli pārvietoties pa akmeņainām un klinšainām virsmām.</p>
<i>Dolichohippus</i>	subgenus deserts zebra	Untergattung Wüstzebra	подрод пустынные зебры	apakšģints tuksneša zebras	<p>Zirgu ģints tuksneša zebru apakšģints pārstāvji.</p> <p>Pliocēna un pleistocēna laikā apdzīvoja Āzijas un Āfrikas plašumus. Pirmie atdalījās no senču grupas – pliohipiem kopā ar savvaļas ēzeļu senčiem.</p> <p>ASV Aidaho štatā ir atrasti sena dzīvnieka kauli, līdzīgi mūsdienu tuksneša zebras kauliem. Skeleta uzbūve ir kompakta, līdzīga zebrām, bet galva īsa un šaura, līdzīga ēzeļiem.</p> <p>Apakšģintī ir 2 sugas, viena no tām –</p>

					Koobiforas zebra <i>E. koobiforensis</i> (Eisenmann, 1983) ir izmirusi jau pirms 2 miljoniem gadu.
<i>Equus grevyi</i> (Oustalet, 1882)	Grévy's zebra, imperial zebra	Grevyzebra, das	зебра Грeви, пустынная зебра	Grevī zebra, tuksneša zebra	<p>Zirgu ģints svītraino zirgu apakšģints pārstāvji.</p> <p>Mūsdienu suga izveidojās agrajā pleistocēnā.</p> <p>Svītras šauras, tuvu cita citai. Svītru zīmējums atšķirīgs uz dažādām ķermeņa daļām, vēders – bez strīpām, gar mugurkaulu – plata tumša svītra. Svītru tumšā krāsa variē no melnas līdz brūnai.</p> <p>Lielākās no visām zebrām, un otrajā vietā starp visiem zirgiem: ķermeņa garums ap 3 m, augstums skaustā 1,4 m, ķermeņa masa – 350 – 430 kg. Galvaskauss ir līdzīgs ēzeļu galvaskausam, bet nagi plati kā zirgam.</p> <p>Uzturas Austrumāfrikas sausās savannās.</p> <p>Nosaukums – par godu Žīlam Grevī (<i>Jules Grévy</i>), Francijas prezidentam 1880. gados.</p>